

МЕСТО И УЛОГА ФУДБАЛСКОГ СУДИЈЕ

Понашање, опхођење и кодекс фудбалских судија

Београд

МЕСТО И УЛОГА ФУДБАЛСКОГ СУДИЈЕ Понашање, опхођење и кодекс фудбалских судија

Углед и ауторитет не стварају се за један дан, нити се могу присвојити или научити као предмет у школи или на факултету. Углед и ауторитет стичу се у породици, наступом – опхођењем у друштву, организацији, школи, радном месту, а потом и на фудбалском терену.

У досадашњој теорији и пракси познати су бројни захтеви, услови и други критеријуми који се траже од фудбалског судије, а са циљем што успешнијег обављања тог захтевног позива. Ту се, пре свега, мисли на стручност, истрајност у послу, судијско искуство, предиспозиције и талентованост, познавање фудбалске игре, али и на широку радну, општу и спортску културу, без чега се не може замислити судија у савременом фудбалу.

Фудбалски судија, као саставни део фудбалске игре, није само делилац правде и онај који санкционише прекршаје на терену, нити је чинилац због кога публика пуни стадионе, а најмање је истурени елемент институција које раде у име усвојених норматива.

Судија је много више од тога. Као незамењиви чинилац фудбалске игре он је и васпитач, који својим целокупним понашањем и поступцима доприноси васпитању играча, фудбалских стручњака и гледалаца, као и развој игре у свим елементима радно – креативног испољавања, превентивном кориговању и усмеравању понашања, развоју фудбала као специфичног феномена и вредносног сублимата човековог рада, стваралашта, игре и забаве.

У набројаним елементима, судија носи велику одговорност, друштвену и спортску, за развој фудбала и васпитања играча и осталих фактора у игри. Да би био прави васпитач и прави ауторитет, фудбалски судија мора да поседује низ особина и напред поменутих својстава, бар на нивоу играча којима суде утакмице, али у сваком случају не у мањој мери од њих. То подразумева да судија мора да буде комплетна личност, стабилна и зрела, изнад просечних општих и посебних способности, доброг и чврстог карактера и умереног темперамента, који може да контролише и да га правилно усмерава.

Судија је на терену стручњак свог заната, рекли смо и васпитач, али у слободно време он је и друштвено – спортски радник, он је, уз све то и члан породице. Вршећи све ове функције, судија стиче и друштвени ауторитет. Врло често, стиче га на фудбалском терену у највећој мери, али несумњиво да све напред наведене функције утичу на успешност суђења.

Да би се остварио у улози васпитача, фудбалски судија мора да познаје опште циљеве васпитања у нашој земљи као целини, о захтевима које друштво поставља пред учеснике у спортско фудбалском надметању, које се не огледају само у освајању трофеја, него и у стварању друштвено корисних појединаца и колектива.

Васпитни рад заснива се по правилу, на студиозном и суптилном познавању социопсихолошких особености васпитаника. По низу својих карактеристика и њиховим манифестацијама, фудбалери у односу на своје вршњаке, испољавају понашања и особине којима се мора пажљиво прићи и на које судије морају обратити пажњу. Процентуално у највећој мери, они се регрутују из породице са материјалним тешкоћама.

МЕСТО И УЛОГА ФУДБАЛСКОГ СУДИЈЕ

У врло раној фази живота почињу да остварују доходак који превазилази општи просек, уједно прескачући поједине фазе емоционалног развоја, доживљавају прелаз из немаштине или просечног материјалног стања у благостање, из света свакодневних економских тешкоћа у свет потрошачког менталитета, из скромних станова у модерне станове и хотеле, из потпуне анонимности до огромне популарности, нагли успеси и много јаче личности би могле да поведу погрешним путем.

Поседовањем квалитета комплетне, зреле личности и правог ауторитета представља скуп радних, друштвено – политичких и породичних особина. Судија са широким општом, радном и спортском културом, снаћи ће се успешније у социјалним интеракцијама и комуникацијама и лакше ће бити прихваћен од осталих учесника у игри.

Прави ауторитет судије заснива се на стручном и студиозном раду без већих примеса лажног ауторитета (силе, одбојности, умишљености, другарства, шармирања, итд).

ПРИПРЕМЕ СУДИЈЕ ЗА УТАКМИЦУ И ЊЕГОВ РАД, ЗА ВРЕМЕ И ПОСЛЕ УТАКМИЦЕ

Фудбалски судија високе свести не може се замислити без прецизног програма и припреме за фудбалску утакмицу. Постоји старо правило које каже : и најгора припрема је боља од неприпремања за одређену активност.

- Како се треба припремати за утакмицу?
- Шта све обухвата припрема за утакмицу?
- У чему је суштина припреме за утакмицу?

И у овом делу постоје дилеме: да ли се припремати у зависности од значаја утакмице, делећи их на “мање” и “веће”, предвиђајући у њима појединости које се могу догодити на утакмици. Да ли правити детаљне планове припрема, разрађене до детаља?

У првој фази за припрему требало би израдити идејну скицу задатака које треба решити пре, за време и после утакмице. Израдом идејне скице задатака, фудбалски судија антиципира – предвиђа задатке и могуће ситуације, и унапред оставља простор за непредвиђено и непознато. У идејну скицу задатака треба унети оне задатке који се односе на:

- организационо-техничка питања
- суптилна фудбалска питања

А) У елементе организационо-техничке природе, судија планира благовремено пут у место одигравања утакмице, урачунавајући време за одмор и психофизичку припрему организма за суђење, потом упознавање терена и осталих објеката, разговоре са делегатом и представницима клубова. У овај део улази и нацрт организације на личном плану 2-3 дана пред утакмицу, како би судија био оптимално припремљен за вођење утакмице.

Б) У скицу задатака суптилно-фудбалске природе, судија предвиђа детаљну анализу тимова којима ће судити (тактичко – техничка решења, линије тима, ритам игре, итд). Предвиђа детаљно упознавање са фудбалским квалитетима играча (техника, кондиција, физички квалитети), а посебно са квалитетима личности и посебним особеностима. Овде се мисли на темперамент играча и начине њиховог реаговања, а затим на карактерне црте и поштовање прописа (играчи који могу бити ексцесни, који могу нарушити имиџ игре, могу негативно утицати на публику или они који могу бити од помоћи судији пошто својим ауторитетом могу да утичу позитивно на екипу).

МЕСТО И УЛОГА ФУДБАЛСКОГ СУДИЈЕ

У оквиру ове скице задатака планира се и упознавање са квалитетима личности тренера и капитена екипа, у којима судија мора да има канале за комуникацију и активне сараднике.

Активности судија током полувремена и на крају утакмице, такође морају бити предвиђена овом скицом задатака.

Стручно, коректно и васпитно делује судија када пре изласка на терен обиђе екипе, уз дозу поштовања и достојанства поздрави их и у најкраћим цртама изнесе своје захтеве у погледу Правила игре и понашања на терену.

Друга, много сложенија и суптилнија фаза, односи се на спровођење у дело идејне скице задатака. Судија тада врши различите анализе, сакупља податке и чињенице и ствара своју анализу о тимовима и играчима којима ће судити утакмицу. Сви такви подаци биће судији од велике користи за финални део посла – суђење утакмице.

Од самог почетка утакмице судија мора да се наметне играчима, а у свему да буде непримећен, да не буде централна фигура. У овоме ће му, умногоме, помоћи стечени ауторитет који поседује код играча и шире јавности, као и припреме које је спровео пред утакмицу.

Сталним присуством и целокупним бићем судија мора да доприноси развоју игре. Не треба беспотребно да је прекида “сецка”, нервира и изазива учеснике. Не треба да се расправља са играчима, тренерима и осталим учесницима у игри, као и са гледаоцима. Напротив, циљ је кориговати, усмеравати, храбрити и подстицати на спортске и часне циљеве.

Посебно би требало обратити пажњу на превентивно деловања судија у свим фазама игре, јер се превентивним мерама спречавају знатно теже и компликованије ситуације.

У том делу игре долазе до изражаја сва предвиђања која је судија унео у скицу могућих задатака. Познавајући учеснике у игри, припремљен, одморан и спреман судија ће правовремено уочавати прекршаје и неспортска понашања и балговремено их спречити.

Познавајући личности фудбалера, а пре свега карактер и темперамент, као и њихово карактеристично понашање на утакмицама, судија ће моћи да уочи поступке који одуарају од уобичајених и благовремено их санкционисати. Из анализе коју је вршио пре утакмице, судија ће издвојити играче који прете пре утакмице противничким играчима, играче познате по грубим стартовима и сл. Такви играчи морају бити под посебном присмотром судије.

Напред описан план припреме судије омогућиће му да утакмицу суди лакше и приведе је крају са мање проблема, што је крајњи циљ.

Ради успешног и квалитетног суђења неопходно је:

- одличан тимски дух
- сваки члан тима мора знати своје обавезе и део терена који контролише
- сваки члан тима не сме имати сумње у погледу својих обавеза приликом изласка на терен
- све мора бити испланирано, чак и оно што понекад изгледа непредвидиво.

Сваки члан судијског тима мора да зна током утакмице следеће:

- Ко реагује
- Када реагује
- Како реагује.

МЕСТО И УЛОГА ФУДБАЛСКОГ СУДИЈЕ

Смисао тимског рада је у заједничкој припреми:

-25% сарадње се остварује пре утакмице

Успешност суђења зависи од добре припреме утакмице.

Не постоји лоша сарадња, постоји само лоша или недовољна припрема утакмице.

-50% сарадње са реализује током утакмице на терену

-25% после утакмице. Разговор, отворен и искрен, судијског тима након утакмице је основни метод да се уоче и предупредe евентуалне грешке, а уједно то је најбоља препрема за следећу утакмицу.

По завршетку утакмице судија мора да настави са правилима, спортским и коректним приступом обавезама. Са истом намером као пре почетка утакмице, треба приступити коначном завршетку записника, тачном и јасном описивању евентуалних спорних момената, као и оних радњи које су потребне ради доношења одлука. У овој ситуацији мора доћи до изражаја судијина општа култура, култура говора и писменост, о којој је говорено на почетку.

Не би се требало понашати искључиво када су у питању позиви представника клубова у вези са доласком у место одигравања утакмице неколико сати пре почетка утакмице. Не треба истицати да том приликом не сме бити повређено достојанство судије и његова непристрасност и правичност. У сваком случају проведено време мора имати необавезујући карактер, а поготово после утакмице се не сме одужити, тако да постане само себи циљ. Треба избегавати близак контакт са представницима клубова али и играчима, он мора бити достојанствен, исправан, са поштовањем, али никако претерано пријатељски, чак и у ситуацијама када судија познаје неког од поменутих званичних представника клубова или играча. Контакт мора бити сведен на најмању могућу меру, а судија мора бити увек на опрезу, размишљајући о чињеници како би тај однос могао да изгледа некеме ко то посматра са стране. Судија мора имати на уму да ће се срести са играчима на терену и да ће им управо он судити, стога било какав приснији контакт може утицати на његов неутралан и професионалан имиџ. Пре, током и после утакмице, без обзира на популарност играча, треба избегавати неформалне активности као што је фотографисање са играчима, тражење аутограма или молба за добијање играчевог дреса. Овакве активности су неспојиве са улогом фудбалског судије и у великој мери могу утицати на ауторитет судије на наредним утакмицама и даљој каријери.

На успешност резултата у суђењу и стварању правог ауторитета судије, у великој мери, утичу друштвени резултати које судија постиже у својој друштвеној средини. Судија мора бити на највишем нивоу етичких и правних вредности. То су захтеви који обухватају поштовање моралних и осталих норми понашања свуда и на сваком месту. То подразумева понашање судије у складу са прописаним нормама и свим местима где се појављује, без обзира на то да ли долази као службено лице или приватно.

У смислу свега напред реченог треба изрећи неколико чињеница које су неопходне да судија заузме право и вредно место у обављању позива и то:

-неопходно је непрекидно теоријски се усавршавати, јер само беспрекорно теоријски припремљен судија има предуслове да тачно и праведно суди утакмице и дели фудбалску правду.

-физичкој припреми се мора приступити плански и у континуитету, јер боља физичка припремљеност омогућава квалитетније резултате у суђењу и смањује грешке на најмању меру.

-непрекидно је потребно градити имиџ правичног, храброг, поштеног учесника у

МЕСТО И УЛОГА ФУДБАЛСКОГ СУДИЈЕ

фудбалској игри, који се опходи према осталим учесницима са поштовањем без лажне скромности, уз уважавање личности и њихових напора у унапређењу спортских односа.

-треба избегавати и клонити се било које врсте порока, који само могу донети проблеме током судијске каријере, а у неким тренуцима могу створити озбиљне проблеме уз несагледиве последице.

-створен ауторитет се не сме изгубити на терену – суђењем и погрешним понашањем. Ауторитет се мора одржавати: дигнитетом у понашању, спремношћу у суђењу, коректношћу у дружењу, пристојношћу и “господством” у изгледу.

Судија не сме да губи присебност, да не скреће поглед када су у питању поједини догађаји да их не би видео, да не прикрива неправилности, да не измишља оправдања, да не искривљује чињенице, али мора бити спреман да донесе непопуларну одлуку, тешку одлуку, али изнад свега правичну.

-судија који поштује норме и остале учеснике у игри, може да очекује поштовање других. Укратко, одговорности судије се могу графички приказати на следећи начин:

СУДИЈА	А) ИГРА
	Б) ИГРАЧИ
	В) КОЛЕГЕ СУДИЈЕ

Поштовање судија и њихових одлука је једно од есецијалних делова фудбалске игре. Три типа одговорности судија из графикана су покушај да се пружи одговарајући одговор на место и улогу судије у савременом фудбалу.

Ова правила су примењива за судије на свим ранговима такмичења.

Одговорност према игри

Судија има одговорност према игри у најширем смислу речи.

Основно је да судија омогући да се игра, у складу са фер плејом, и да не дозволи да игра буде непотребно заустављана.

1. Мора да буде максимално спреман за утамицу, физички и ментално. На физичком нивоу, мора бити спреман да прати брзину савременог фудбала и да буде довољно близу игре, никад преблизу да би могао да донесе исправну одлуку.

2. Не сме да се устручава да донесе одлуку. Судија мора бити поштен, чврстог става и не сме да падне под утицај играча, представника клубова или гледаоца.

3. Мора да покаже поштовање према играчима и представницима клубова.

4. Мора бити частан и непристрасан све време, без обзира на екипе, играче, службена лица екипа којима суде утакмицу.

5. Треба да пријави да није спреман за утакмицу уколико није потпуно физички или психолошки спреман (без обзира на то да ли је у питању болест, повреда, или породични или било који други разлог).

6. Не сме да затражи било какав вид гостопримства, али уколико је понуђена мора је одбити, уколико се може сматрати претераном.

7. Увек мора имати на уму интерес саме игре, стога се мора уздржавати да даје јавно мишљење о игри или било ком њеном аспекту, укључујући друге учеснике у игри.

8. Не сме да толерише увредљиве изразе и речи које изговоре играчи и представници клубова.

МЕСТО И УЛОГА ФУДБАЛСКОГ СУДИЈЕ

Одговорност према играчима

Судија мора да користи своја овлашћења уз здрав разум. Ауторитет и чврст став се морају показивати са поштовањем.

Циљ судије мора да буде заштита играча:

Судија мора да покаже поштовање када разговара са играчима, чак и када су у питању они који крше Правила игре.

У извештају судија мора да изнесе истину, тачне податке а не да покушава да правда своје одлуке.

Одговорност према колегама судијама

Судијин ауторитет мора бити заштићен, не само због игре, него и због његових помоћника и других службених лица.

Имајући то у виду:

- Судија мора да се уздржава од јавног изјашњења по питању суђења колега судија, помоћних судија и других службених лица.
- Судија има обавезу да помаже развој млађих и мање искуснијих судија и судија помоћника.
- Судије помоћници имају обавезу да пруже потпуну подршку судији, не заборављајући да је на судији доношење коначне одлуке.

Фудбалске судије – амбасадор и дипломата

Фудбалски судија има мисију амбасадора зато што наступа у име организације која га је одредила да суди утакмицу, има делегиран ауторитет и поштовање.

Фудбалски судија је, уједно, и дипломата јер мора да буде смирен и mudar, присутан на терену да би примењивао правила игре и да би спречио могуће конфликте.

Широк је дијапазон људи са којима комуницира: колеге, делегати, представници Савеза, представници клубова, млађе судије, повремено и медији.

Као јавна личност привлачи пажњу стога мора пажљиво да одмери своје речи, као и начин на који ће их саопштити. Иако је улога фудбалског судије везана за терен за игру, када примењује правила игре, он привлачи пажњу и ван терена за игру, стога је неопходна додатна обазривост и усмереност у свему.

Одлазак на утакмицу није забава или годишњи одмор, зато је неопходно да се на сваком кораку покаже професионалност и зрелост.

На терену судија мора да улива поверење, никако не сме да одаје утисак арогантне особе. Мора да има добар говор тела, који не сме бити агресиван. Судија не сме да реагује на провокације било које врсте. Дипломатске особине могу бити од велике помоћи на терену.

Судија на утакмици представља Савез, Судијску организацију, своје колеге и себе.

Понашање ван терена утиче на оно што ће се дешавати на терен.

Судија је амбасадор фер плеја и фудбала.

Судија својим понашањем и суђењем мора да покаже и докаже да његов интегритет не може и не сме никада да буде доведен у питање.

Фудбалски савез Србије
Струковна организација судија ФСС
Београд

Зоран Лаковић